

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата юридичних наук, доцента

Лісніченка Дмитра Вікторовича

на дисертацію Гордуз Ганни Володимирівни

**«ВІДНОВЛЕННЯ ВТРАЧЕНИХ МАТЕРІАЛІВ КРИМІНАЛЬНОГО
ПРОВАДЖЕННЯ»,**

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Проблематика втрати матеріалів кримінального провадження, яка існувала й раніше, на сучасному етапі набула особливої гостроти та актуальності. Основними чинниками, що спричинили значні втрати матеріалів кримінального провадження, є повномасштабна збройна агресія росії, тимчасова окупація частини території України, а також руйнування або пошкодження будівель, у яких здійснювалося їх зберігання.

Водночас зауважимо, що втрата матеріалів кримінального провадження є можливою і в умовах мирного часу. До таких випадків можуть призводити надзвичайні ситуації техногенного або природного характеру (зокрема пожежі, повені, технічні аварії), збої в роботі інформаційно-комунікаційних систем, а також недбале чи протиправне поводження з процесуальними документами з боку відповідальних осіб.

Втрати матеріалів кримінального провадження мають не лише процесуально-правовий, а й вагомий правозахисний вимір, оскільки вони безпосередньо впливають на реалізацію конституційних прав і гарантій, зокрема права на захист, справедливий суд, ефективне розслідування кримінального правопорушення та доступ до правосуддя.

Попри значущість зазначеної проблеми, інститут відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження залишається недостатньо опрацьованим у межах вітчизняної науки кримінального процесуального права. Указані

обставини свідчать про об'єктивну потребу та виняткову актуальність всебічного наукового дослідження даного інституту з метою підвищення ефективності його правового регулювання та практичного застосування.

Про актуальність як теми так і роботи в цілому свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021-2023 роки (що затверджена указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021), Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (що затверджена указом Президента України від 24 березня 2021 року № 119/2021), Плану дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (що затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р) пріоритетного напрямку «Правові механізми забезпечення і захисту прав та свобод людини», «Фундаментальні та прикладні проблеми наукового забезпечення боротьби зі злочинністю в Україні» Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021-2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 26 березня 2021 року №12-21.

Дослідження є складовою плану науково-дослідної роботи Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку та реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0116U006773) та частиною загальної наукової теми, що виконувалася кафедрою кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ «Охорона та захист прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження» (0114U004019) (2019 – 2024 рр.), частиною загальної наукової теми, що виконується наразі кафедрою кримінального процесу та криміналістики «Сучасні тенденції розвитку кримінального процесу та криміналістики» (0124U003473) (2024 – 2029 рр.).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Викладені у роботі наукові положення та висновки є переважно обґрунтованими, аргументованими та переконливими.

Досить схвально слід поставитися до сформованої методологічної програми, яку склали загальнонаукові та спеціальні методи наукового пізнання, що забезпечило повноту, логічну побудову та практико орієнтовані результати дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна одержаних у ході дослідження результатів полягає насамперед у тому, що дисертація є одним із перших в Україні комплексним монографічним дослідженням щодо порядку відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження, з урахуванням особливостей такого порядку в умовах воєнного стану.

Сформульовані автором висновки за результати дисертаційного дослідження є важливими для науки кримінальний процес. В дослідженні сформульовано низку наукових положень, висновків і рекомендацій щодо окремого порядку відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

Аналіз законодавства та дослідження концептуальних положень, щодо порядку відновлення матеріалів кримінального провадження, містять елементи наукової новизни, серед яких найважливішими, на думку рецензента, є наступні:

- сформульовано спеціальний процесуальний стандарт доказування для процедур відновлення матеріалів кримінального провадження – *«розумна достатність доказів для відновлення»*, який полягає у достатньому рівні достовірності та переконливості наданої та оціненої судом інформації для відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження. Відновлені матеріали кримінального провадження матимуть силу оригіналу за умови, що: вони дійсно існували у провадженні (належність), їхній зміст встановлений у достатньому обсязі (достатність); немає обґрунтованих сумнівів у їх

автентичності (достовірність); дотримано процесуальної форми відновлення, передбаченої законом (допустимість);

- розроблено авторську чотириступеневу модель процесуального порядку розгляду заяви (клопотання) про відновлення втрачених матеріалів, що включає етапи: відкриття провадження; підготовки до розгляду; судового розгляду; постановлення рішення. Надано деталізований процесуальний порядок діяльності суду та учасників провадження на кожному з етапів, що дозволяє формалізувати розгляд таких справ у судовій практиці;

- запропоновано запровадити «ланцюг зберігання доказів» (Chain of Custody) у кримінальному процесі України для забезпечення збереження, ідентифікації, контролю за переміщенням, доступом і відновленням речових та цифрових доказів із використанням сучасних засобів захисту інформації;

- сформульовано концепцію уніфікованого процесуального механізму відновлення втрачених матеріалів незалежно від режиму кримінального провадження (ординарного чи в умовах надзвичайних правових режимів), надані пропозиції щодо виокремлення уніфікованого інституту відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження в окремий розділ КПК України.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дисертація Гордуз Ганни Володимирівни «Відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження» є завершеною кваліфікаційно працею, характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 081 «Право».

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягає у тому, що вони можуть бути використані у процесі вдосконалення норм Кримінального процесуального кодексу України, та стати

підґрунтям подальших наукових досліджень порядку відновлення втрачених матеріалів кримінального провадження.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладені у семи наукових працях, із яких: 4 – статті, в наукових фахових виданнях України в галузі юридичних наук, 3 – тези доповідей, виданих за результатами проведення міжнародних науково-теоретичних і науково-практичних конференцій. Така кількість, обсяг і зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття ступеня доктора філософії і надають авторці право публічного захисту дисертації, адже основні положення, висновки і рекомендації пройшли належну апробацію.

Висновки дисертаційного дослідження **в більшій мірі** відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені автором теоретичні наукові положення, практичні рекомендації, пропозиції із вдосконалення законодавства.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій. Обґрунтованість наукових положень роботи та достовірність одержаних результатів підтверджена теоретичною та методологічною обґрунтованістю проведеного дослідження, критичним аналізом та узагальненням значної кількості праць вітчизняних та зарубіжних вчених, аналізу значної кількості судових рішень з Єдиного державного реєстру судових рішень.

Слід відмітити оволодіння авторкою методологією та методикою дослідження. У роботі висвітлено широкий спектр нових проблем і підходів до їх вирішення. Авторка вміло і коректно полемізує, аргументує власні судження. Комплексний підхід до використання методів дослідження дозволив системно дослідити предмет дослідження, виконати поставлені завдання та досягти мети.

Віддаючи належне кропіткій та високоякісній роботі дисертантки, високо оцінюючи рівень дослідження, його актуальність та новітність підходів до дослідження обраної проблематики, варто звернути увагу на окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту.

1. У процесі ознайомлення з дисертаційним дослідженням привертає увагу відсутність використання емпіричного анкетування як методу збору первинної інформації. Незважаючи на глибокий теоретичний аналіз і належне обґрунтування окремих положень, на переконання рецензента, залучення результатів анкетного опитування фахівців, безпосередньо пов'язаних із предметом дослідження, надало б додаткову емпіричну верифікацію висновків і підвищило б загальну доказову вартість одержаних результатів.

2. Під час аналізу дисертаційної роботи було виявлено певні невідповідності у кількості та співвідношенні ключових структурних елементів. Зокрема, дисертантка визначила 9 завдань. В той же час обсяг заявленої наукової новизни складається з 14 пунктів. Традиційно кожне завдання має бути спрямоване на досягнення конкретного наукового результату, що, у свою чергу, відображається у відповідному пункті новизни. В той же час кількість висновків до дисертації, у кількості 10 пунктів, також не повністю відповідає заявленим завданням та пунктам новизни. Зазначені розбіжності можуть ускладнювати сприйняття логіки дослідження.

3. Розділ 3 непропорційний 1 та 2 розділам. Це стосується і наповнення, мається на увазі об'єм зазначеного матеріалу, і структури, мається на увазі відсутність підрозділів у даному розділі. Такий підхід авторки дещо порушує архітектуру роботи.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

Дисертація Гордуз Ганни Володимирівни «Відновлення втрачених

матеріалів кримінального провадження» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведеного здобувачкою дослідження, розв'язує важливе наукове завдання, та свідчить про належний рівень оволодіння Гордуз Ганною Володимирівною методологією наукової діяльності.

Дисертація повною мірою відповідає Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим Наказом Міністерства освіти та науки України № 40 від 12.01.2017 року (зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти та науки України № 759 від 31.05.2019 року) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії № 44 від 12 січня 2022 року, а її авторка – **Гордуз Ганна Володимирівна** – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

РЕЦЕНЗЕНТ:

Кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Одеського державного
університету внутрішніх справ

Дмитро ЛІСНІЧЕНКО